

การพัฒนา รูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

Model Development for Using the Educational Quality Assessment Results,

Office of Rio-et Primary Education Area 1

ศิวัตนพงษ์ ร่มศรี¹

เพิ่มพูล ร่มศรี²

สัจญญา เคนาภูมิ³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย (1) เพื่อพัฒนา รูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และ (2) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 236 แห่ง (2) โรงเรียนที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านบากหนองแดง โรงเรียนบ้านมะฮี และโรงเรียนจตุรพักตรพิมาน โดยกำหนดช่วงเวลากิจการวิจัย ระหว่าง มีนาคม-กันยายน 2558 ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. รูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ที่ได้รับการพัฒนา คือ การนิเทศแบบสาคเกต (SAKET Model) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ (1) S : Survey (สำรวจ) (2) A : Analysis (วิเคราะห์) (3) K : Knowledge (ให้ความรู้) (4) E : E-Supervision (นิเทศ) และ (5) T : Test – Evaluation (ประเมิน)

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สรุปเป็นกรอบแนวคิด 2 ระดับ ได้แก่ (1) การใช้ในเชิงความคิด เพื่อทำให้เกิดความกระจ่าง ความเข้าใจ มีการเรียนรู้

¹ (การบริหารการศึกษา)ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

² (การบริหารจัดการการศึกษา)ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

³ (รัฐประศาสนศาสตร์) รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน และ (2) การใช้ในเชิงปฏิบัติการ ซึ่งนำไปใช้ได้ 3 ลักษณะ คือ การใช้ในเชิงตรวจสอบยืนยัน การใช้ในเชิงสัญลักษณ์ และ การใช้ในเชิงปฏิบัติ

คำสำคัญ : รูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้

ABSTRACT

This research aimed to (1) develop the model of using the educational quality assessment results, (2) examine the model of using the educational quality assessment results. The target population was 236 schools under the Office of Rio-et Primary Education Area 1, and the experiment schools were; Banbaknongdeang School, Banma-ae school, and Jaturapakpimarn School. The studying held during March to September 2015. The quantitative data was analyzed by descriptive statistics, the qualitative data by the content analysis, the research results were found as follows;

1. Model Development for Using the Educational Quality Assessment Results was “SAKET Model” consist of (1) S: Survey, (2) A: Analysis, (3) K: Knowledge, (4) E: E-Supervision, and (5) T: Test – Evaluation.

2. The results of experiment of the model using of the educational quality assessment results were 2 concepts; (1) the

conceptual using and (2) the operational using which consist of the Legitimate, the symbolic, and the instrumental respectively.

Keyword: Model of Using the Educational Quality Assessment Results,

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ได้แก่ ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการประเมินตนเองต่อเนื่องทุกปีโดยสถานศึกษา และอย่างน้อยหนึ่งครั้งทุกสามปี โดยหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และระบบการประเมินคุณภาพภายนอก เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ดำเนินการอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี และมาตรา 51 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2553) กำหนดไว้ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาได้ไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด

ให้ สมศ. จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าว ให้ สมศ. รายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการ การอาชีวศึกษาหรือ คณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ. 2553 ยังกำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในโดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด ตามหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติที่ให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยดำเนินการดังนี้ คือกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา จัดระบบบริหาร และสารสนเทศ ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพ การศึกษา กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์

และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 และประกาศกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2554 ข้างต้น ต่างให้ความสำคัญกับกระบวนการติดตาม ตรวจสอบและการประเมินคุณภาพการศึกษา มุ่งเน้นให้มีการนำผลจากการติดตามและ ประเมินคุณภาพการศึกษามาใช้เป็นฐานเพื่อ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดย สถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญและให้มีการนำผล การประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกสู่ การวางแผนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

อย่างไรก็ตาม ผลจากการติดตามของ สมศ. (ปี 2555) เกี่ยวกับการนำผลการประเมิน ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาในระยะเวลาที่ผ่านมา พบว่า ปัจจัย สำคัญที่สถานศึกษายังไม่มีผลการประเมิน ไปใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแต่อย่าง ใด สืบเนื่องมาจากสถานศึกษาไม่ทราบว่าจะ นำผลการประเมินไปใช้อย่างไร รวมถึงไม่ทราบ รูปแบบวิธีการนำผลการประเมินไปใช้ หรือไม่ ทราบว่าจะต้องนำไปใช้ คณะกรรมการ สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดขาดการ กำกับติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษา รวมถึงบุคลากรของสถานศึกษาไม่เห็น ความสำคัญหรือไม่ให้ความร่วมมือในการนำ ผลการ ประเมิน ไปใช้ปรับปรุงหรือทำ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จากสภาพปัญหาและความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จึงได้จัดทำโครงการวิจัยการพัฒนารูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัด ได้นำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะทำให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพที่สูงขึ้น รวมทั้งบุคลากรของสถานศึกษามีความตระหนักและเห็นความสำคัญของผลการประเมินที่มีอยู่และให้ความร่วมมือในการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงหรือทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา
2. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
 - 1.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้

- 1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพของระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

2. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

- 2.1 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 236 แห่ง

- 2.2 โรงเรียนที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ โรงเรียนบ้านบากหนองแดง โรงเรียนขนาดกลาง ได้แก่ โรงเรียนบ้านมะอี โรงเรียนขนาดใหญ่ ได้แก่ โรงเรียนจตุรพักตรพิมาน

3. ช่วงเวลาดำเนินการ ระหว่างวันที่ 1 มีนาคม- กันยายน 2558

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

1. สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 236 โรงเรียน
2. สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ที่ทดลองใช้รูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ซึ่งเลือกมาแบบเจาะจง จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ โรงเรียนบ้านบากหนองแดง โรงเรียนขนาดกลาง ได้แก่ โรงเรียนบ้านมะอี โรงเรียนขนาดใหญ่ ได้แก่ โรงเรียนจตุรพักตรพิมาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบประเมินรูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ 2) คู่มือการใช้รูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ และ 3) แผนการส่งเสริมสนับสนุนการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้

ระยะที่ 2 ทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) แบบประเมินการประชุมชี้แจง 2) แบบสัมภาษณ์ 3) แบบสำรวจ 4) แบบสังเกต

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ในการพัฒนารูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ก่อนนำไปทดลองใช้ในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้ดำเนินการดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการ

นำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พบว่า ได้รูปแบบที่เรียกว่า “การนิเทศแบบสาเกต (SAKET Model)” การนิเทศแบบสาเกต (SAKET Model) เป็นกระบวนการนิเทศที่ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

ด้วยยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม และการเสริมพลังความร่วมมือ โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ P-A-O-R ในการดำเนินการนิเทศติดตามและประเมินผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ซึ่งมีที่มาจากชื่อเดิมของจังหวัดร้อยเอ็ด คือ สาเกตนครโดยการนิเทศแบบสาเกตเกิดขึ้นด้วยความร่วมมือของศึกษานิเทศก์ทุกคน มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศ โดยดำเนินการดังนี้

- 1.1 ศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศที่ผ่านมาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1
- 1.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา
- 1.3 ศึกษาประวัติความเป็นมาของจังหวัดร้อยเอ็ด
- 1.4 สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อ 1.1, 1.2 และ 1.3 เพื่อจัดทำร่างแนวทางการ

นิเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาการนิเทศแบบสา
เกต (SAKET Model) โดยการนำร่างแนว
ทางการนิเทศของสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จาก
ขั้นตอนที่ 1 มาวิพากษ์ โดยศึกษานิเทศก์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ร้อยเอ็ด เขต 1 ทุกคน ทำให้ได้ “การนิเทศ
แบบสาเกต (SAKET Model)” ซึ่งประกอบด้วย
5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 S : Survey เป็น ขั้นการสำรวจ
ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ
ของผู้รับนิเทศเพื่อให้เรื่องนั้นๆได้รับการ
พัฒนาได้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการ
ซึ่งได้มาโดยใช้กระบวนการ P-A-O-R ดังนี้

1) Plan คือ การวางแผนเพื่อ
สำรวจสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ
ของผู้รับนิเทศเพื่อให้ได้รับการพัฒนาได้
บรรลุเป้าหมายตามความต้องการ

2) Action คือ การปฏิบัติตาม
แผนที่วางไว้ในการสำรวจ ศึกษาสภาพ
ปัจจุบันปัญหา และความต้องการของผู้รับ
การนิเทศ เพื่อให้เรื่องนั้นๆ ได้รับการพัฒนา
ได้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการ ด้วย
รูปแบบที่หลากหลาย เช่น แบบสำรวจ
แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

3) Observation คือ การรวบรวม
ข้อมูล จากการสำรวจ สังเกต หรือสัมภาษณ์
สภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการของ

ผู้รับการนิเทศในประเด็นปัญหาที่สำคัญ ที่จะ
ส่งเสริมให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ

4) Reflection คือ การสะท้อนผล
จากการจากการสำรวจ สังเกต หรือสัมภาษณ์
และวิเคราะห์ผลเพื่อให้ได้เรื่องหรือประเด็น
เร่งด่วนและสำคัญที่สุดที่จะใช้ในการนิเทศ
เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ส่งผล
ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นต่อไป

ขั้นที่ 2 A : Analysis เป็น ขั้นการ
วิเคราะห์ข้อมูลจากสภาพปัจจุบันปัญหา และ
ความต้องการของผู้รับนิเทศ เพื่อใช้ในการ
การวางแผนและกำหนดแนวทางในการนิเทศ
ซึ่งได้มาโดยใช้กระบวนการ P-A-O-R ดังนี้

1) Plan คือ การวางแผนการ
วิเคราะห์ข้อมูลจากสภาพปัจจุบันปัญหา และ
ความต้องการของผู้รับนิเทศ เพื่อนำมาใช้
ในการวางแผนและกำหนดแนวทางในการ
นิเทศ

2) Action คือ การปฏิบัติตาม
แผนการวิเคราะห์ข้อมูลที่วางไว้จาก
การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความ
ต้องการของผู้รับนิเทศ เพื่อนำมาใช้ใน
การวางแผนและกำหนดแนวทางในการนิเทศ

3) Observation คือ การรวบรวม
ข้อมูลจากการสำรวจ สังเกต หรือสัมภาษณ์
เพื่อนำมาวิเคราะห์ผล เพื่อนำมาใช้ในการ
วางแผนและกำหนดแนวทางในการนิเทศ

4) Reflection คือ การสะท้อนผล
การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ
สังเกตหรือสัมภาษณ์ เพื่อนำมาใช้ในการ
วางแผนและกำหนดแนวทางในการนิเทศ

ขั้นที่ 3 K : Knowledge เป็นขั้นการเรียนรู้สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การอบรม ประชุม สัมมนา การประชุมปฏิบัติการ การปฏิบัติกิจกรรม การศึกษาความรู้ด้วยตนเอง การชี้แนะ การเป็นพี่เลี้ยง ฯลฯ เพื่อให้เรื่องนั้น ๆ ได้รับการพัฒนาได้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการ ซึ่งได้มาโดยใช้กระบวนการ P-A-O-R ดังนี้

1) Plan คือ การวางแผนนำการเรียนรู้สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรม คู่มือครู รูปแบบการสอน เอกสารประกอบการประชุม การจัดกิจกรรมวิชาการต่างๆ ฯลฯ เพื่อให้เรื่องนั้นๆ ได้รับการพัฒนาได้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการ

2) Action คือ การปฏิบัติตามแผนนำการเรียนรู้สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรม คู่มือครู รูปแบบการสอน เอกสารประกอบการประชุม การจัดกิจกรรมวิชาการต่างๆ ฯลฯ เพื่อให้ได้รับการพัฒนาได้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการของผู้รับการนิเทศ

3) Observation คือ การรวบรวมข้อมูล และสังเกตผลจากการเรียนรู้สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยวิธีการที่หลากหลายจากการปฏิบัติกิจกรรมของผู้รับการนิเทศ

4) Reflection คือ การสะท้อนผลจากการเรียนรู้สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยวิธีการที่หลากหลายจากการปฏิบัติกิจกรรมของผู้รับการนิเทศ

ขั้นที่ 4 E : E – Supervision เป็นขั้นการนิเทศแบบมีส่วนร่วม โดยการใช้สื่อ electronic เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งได้มาโดยใช้กระบวนการ P-A-O-R ดังนี้

1) Plan คือ การวางแผนนำสื่อ Electronic มาเป็นเครื่องมือในการนิเทศให้เข้ากับสภาพบริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 เช่น Internet, Website, Facebook ฯลฯ ซึ่งมีกิจกรรมการวางแผนดำเนินการ คือ การกำหนดเนื้อหาที่จะนิเทศ การกำหนดประเภทของสื่อที่จะใช้ การเตรียมการใช้สื่อ และการแจ้งประสานกับผู้รับการนิเทศ เพื่อให้เรื่องนั้นๆ ได้รับการพัฒนาได้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการ

2) Action คือ การปฏิบัติตามแผนโดยการสร้างสื่อ Electronic และหาประสิทธิภาพสื่อ Electronic แล้วนำไปสู่การปฏิบัติกรณินเทศ เพื่อให้เรื่องนั้น ๆ ได้รับการพัฒนาได้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการของผู้รับการนิเทศ

3) Observation คือ การรวบรวมข้อมูล จากการกำกับ ดูแล ให้มีการนิเทศโดยสื่อ Electronic ดำเนินไปควบคู่กับการนิเทศตามปกติ รวมทั้งการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการนิเทศโดยสื่อ Electronic

4) Reflection คือ การสะท้อนผลการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานนิเทศโดยสื่อ E-supervision และสรุปประเด็นที่นำไปสู่การพัฒนาวิธีดำเนินการในรอบต่อไป

ขั้นที่ 5 T : Test – Evaluation เป็น ขั้นตอนการตรวจสอบและการประเมินผล ซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล ด้วยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งได้มาโดยใช้กระบวนการ P-A-O-R ดังนี้

1) Plan คือ การวางแผนเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน แนวทางในการประเมิน และระยะเวลาที่ใช้ในการประเมิน ซึ่งประเมินโดยวิธีการหลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์ การสอบถามหรือการสังเกต โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ และร่วมวางแผนสร้างแบบประเมิน ดังนี้

1.1) ศึกษาแนวทางการสร้างแบบประเมินต่างๆ และประเด็นการประเมินที่เกี่ยวกับการดำเนินการใช้การนิเทศ และนำผลการนิเทศไปใช้

1.2) สร้างเครื่องมือประเมินตามประเด็นที่กำหนดขึ้น

1.3) การนำแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และ

1.4) นำผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

2) Action คือ การปฏิบัติตามวางแผน โดยผู้นิเทศและผู้เกี่ยวข้องในการนิเทศใช้วิธีการหรือ แบบประเมินที่สร้างขึ้น

3) Observation คือ การรวบรวมข้อมูล จากการกำกับ ดูแล โดยใช้แบบประเมินที่สร้างขึ้น เป็นตัวตรวจสอบการ

ดำเนินการ และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินการนิเทศว่ามีความเหมาะสมหรือไม่

4) Reflection คือ การสะท้อนผลการเก็บรวบรวมข้อมูลผลเป็นการดำเนินการปรับปรุงการนิเทศการประเมินผลและปรับปรุงการนิเทศ หลังจากร่วมกันตรวจสอบผลจากการประเมิน ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาการนิเทศ

ระยะที่ 2 ทดลองใช้รูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา กับ โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย คณะผู้วิจัยได้สำรวจสภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และแนวทางดำเนินงานเพื่อนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้างานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการนำผลการประเมินไปใช้ การสำรวจและการสัมภาษณ์ มาตรวจสอบแบบสามเส้าสรุปผลในระยะที่ 1 จากนั้นเข้าสู่ระยะที่ 2 คือนำผลสรุปในระยะที่ 1 มาจัดทำร่างรูปแบบการนำผลการประเมินไปใช้ แล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินยืนยันรูปแบบดังกล่าว คณะผู้วิจัยนำกลับมาปรับปรุงแล้วจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ เพื่อให้โรงเรียนนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาต่อไป ซึ่งรูปแบบการนำผลการ

ประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ มี 2 ระดับ ที่มีความสัมพันธ์กัน คือ การใช้ในระยะแรกเป็นการใช้ในเชิงความคิด ทำให้เกิดความกระจำง ความเข้าใจ การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน การใช้ในระยะต่อมาเป็นการใช้ในเชิงปฏิบัติการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การใช้ในเชิงแนวคิด เป็นการใช้ในขั้นแรกที่ผลการประเมินให้ข้อมูลข่าวสารที่มีอิทธิพลต่อความคิดของผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่ได้นำไปสู่การตัดสินใจโดยตรงต่อแผนงาน/โครงการ/งาน หรือเป็นการใช้ผลทางอ้อม โดยการนำผลมาสอดแทรกในแนวคิดของผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้บริหารรับรู้ข้อมูลการปฏิบัติงาน รู้สภาพปัญหา ทำให้เข้าใจในสิ่งที่ประเมิน เช่น สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การบริหาร นำผลประเมินมาร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุ และวิธีแก้ปัญหา ช่วยให้เกิดความกระจำง ความเข้าใจและการเรียนรู้ จึงไม่ควรถูกมองข้าม แต่ส่วนใหญ่การใช้ลักษณะนี้จะเกิดขึ้นได้ง่ายเพราะสามารถนำผลการใช้สอดแทรกอยู่ในแนวคิดได้ตลอดเวลาโดยไม่จำเป็นต้องมีเอกสารมาอ้างอิง เป็นการใช้ในขั้นแรกที่อาจนำไปสู่การใช้ในขั้นต่อไป คือ การใช้ในเชิงปฏิบัติ มีการดำเนินงานดังนี้

1.1 การนำผลการประเมินแจ้งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

1.2 การศึกษาผลการประเมิน

1.3 การนำผลการประเมินมาประชุมและอภิปรายร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจ สอดคล้องกับ

แนวคิดของ ศิริชัย กาญจนวาสี (2545: 156-167) ได้ให้รายละเอียดในการนำผลการประเมินไปใช้ ว่า ผลการประเมินอาจนำไปสู่การใช้ผลหรือไม่ใช้ผลการประเมินก็ได้ ในกรณีที่มีการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ สามารถเกิดการใช้ได้ 2 ระดับที่มีความสัมพันธ์กัน คือ การใช้ในระยะแรก เป็นการใช้ในเชิงความคิด ทำให้เกิดความกระจำง ความเข้าใจการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน การใช้ในระยะต่อมาเป็นการใช้ในเชิงปฏิบัติการ คือ การใช้ในเชิงความคิด (Conceptual use) เป็นการใช้ในขั้นแรกที่ผลการประเมินให้ข้อมูลข่าวสารที่มีอิทธิพลต่อความคิดของผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่ได้นำไปสู่การตัดสินใจโดยตรงต่อแผนงาน/โครงการ/งาน เช่น ทำให้ผู้บริหารรับรู้ข้อมูลการปฏิบัติงาน รู้สภาพปัญหา ทำให้เข้าใจในสิ่งที่ประเมิน ซึ่งสามารถสะสมสำหรับนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ผลการประเมินจึงสามารถทำให้เกิดผลในเชิงความคิด สร้างความคิดใหม่เมื่อสะสมมากๆ เข้าอาจนำไปสู่ผลในเชิงปฏิบัติ (Instrumental Impact) เกี่ยวกับแผนงานโครงการ งาน อันอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบาย การจัดลำดับความสำคัญใหม่ การประเมินโครงการทางสังคมสามารถช่วยให้ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมดีขึ้น การใช้สารสนเทศจากการประเมินในลักษณะนี้ ทำให้เกิดความกระจำง ความเข้าใจและการเรียนรู้ จึงไม่ควรถูกมองข้ามการใช้ผลการประเมินในเชิงความคิด เป็นการใช้ในขั้นแรกที่อาจนำไปสู่การใช้ในขั้นต่อไป คือ

การใช้ในเชิงปฏิบัติ ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เกี่ยวข้องสามารถเชื่อมโยงสารสนเทศจากการประเมินไปยังสถานการณ์จริงของแผนงานโครงการ

2. การใช้ในเชิงปฏิบัติการ ในระยะเริ่มแรก การนำผลการประเมินไปใช้ หมายถึง การใช้อย่างเป็นรูปธรรมที่สามารถสังเกตได้ ซึ่งเป็นปฏิกริยาที่เกิดขึ้นโดยตรงทันทีที่ทราบผลการประเมินสารสนเทศ จากการประเมินเสมือนเป็นเครื่องมือการเปลี่ยนแปลง (Instrumental Use) ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจของผู้บริหารเกี่ยวกับแผนงานโครงการ งานที่จะทำต่อไป เช่น ผลการประเมินทำให้เกิดการตัดสินใจ เปลี่ยนแปลงนโยบาย ปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินการ ยุติ ยกเลิกโครงการ พัฒนาโครงการขึ้นใหม่ตามข้อเสนอแนะ เป็นต้น หลักฐานที่แสดงถึงการใช้ผลการประเมินในลักษณะนี้สามารถสังเกตได้จากรายงานผลการตัดสินใจ และการสั่งการให้ดำเนินการอันเป็นผลมาจากการประเมินโดยการใช้ผลการประเมินในเชิงปฏิบัติจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เกี่ยวข้องสามารถเชื่อมโยงสารสนเทศจากการประเมินไปยังสถานการณ์จริงของแผน โครงการ งาน สอดคล้องกับแนวคิดของ วราภรณ์ บุญเจียม (2546: 32-33) ได้ศึกษารูปแบบการใช้ผลการประเมินภายนอกที่ได้รับรายงานจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

4. การใช้ในเชิงปฏิบัติ (Instrumental use) เป็นการใช้ผลการประเมินในการแก้ปัญหาโดยตรง และมีหลักฐานสำหรับการอ้างอิง เช่น เป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจออกแบบโครงการ ปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินงาน ขยายโครงการ การ

ใช้ลักษณะนี้อาจจะส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงปรัชญา วิสัยทัศน์ขององค์กร หลักการ ทฤษฎีของโครงการ ทรัพยากร การดำเนินงานและอนาคตของแผนงาน โครงการ งาน ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การใช้ในเชิงตรวจสอบยืนยัน (Legitimate use) เป็นการใช้ผลการประเมินเพื่อเป็นเหตุผลสนับสนุนหรือยืนยันผลการตัดสินใจที่กำหนดไว้ล่วงหน้าของผู้บริหาร/ผู้วางนโยบาย/ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ส่วนการบริหารโดยทั่วไปจะใช้ในการตรวจสอบผลงานในรอบปีที่ผ่านมาว่ามีโครงการใดบ้างควรให้การสนับสนุนต่อไป โครงการใดควรยกเลิก มีการดำเนินงาน ดังนี้ 1) ใช้เป็นเหตุผลสนับสนุนหรือยืนยันผลการตัดสินใจ 2) ใช้ในการตรวจสอบผลงานในรอบปีที่ผ่านมาว่าควรสนับสนุนโครงการใดต่อไป 3) ใช้เปรียบเทียบกับผลการประเมินในรอบปีที่ผ่านมา 4) ใช้พิจารณาสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพ 5) ใช้อ้างอิงประกอบการจัดทำแผนพัฒนา

2.2 การใช้ในเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic use) หรือการใช้ในเชิงชวนเชื่อ (Persuasive use) เป็นการใช้ผลการประเมินเป็นเครื่องช่วยติดตาม กำกับหรือควบคุมการประเมินเพื่อแสดงว่าการดำเนินการประเมินนั้นเป็นไปตามแนวทางและมีระเบียบขั้นตอนที่เหมาะสม และยังเป็นหลักฐานสนับสนุนหรือเสริมนโยบายการบริหารงานของหน่วยงาน เพื่อโน้มน้าวชวนเชื่อให้ผู้อื่นเกิดความเชื่อถือและคล้อยตามให้การ

สนับสนุนความคิดของตน ถือว่าเป็นการใช้ผลแบบการเมือง มีการดำเนินงาน ได้แก่

- 1) ใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนา
- 2) ใช้ตรวจสอบผลการดำเนินงานขณะจัดกิจกรรม
- 3) ใช้ตรวจสอบผลการดำเนินงานหลังจัดกิจกรรม
- 4) ใช้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกิจกรรมในการจัดครั้งต่อไป

2.3 การใช้ในเชิงปฏิบัติ (Instrumental Use) เป็นการใช้ผลการประเมินเป็นเครื่องช่วยในการลงมือปฏิบัติ หรือแก้ปัญหาโดยตรงและมีหลักฐานสำหรับการอ้างอิง ซึ่งเป็นไปได้หลายลักษณะ เช่น นำผลประเมินมาปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ แผนหรือกิจกรรม โครงการต่างๆ ปรับวัตถุประสงค์ ปรับวิธีดำเนินงาน ปฏิบัติการแก้ไขปัญหา / ปรับเปลี่ยน/ขยายโครงการ หรือเป็นเครื่องมือในการช่วยตัดสินใจออกแบบการปฏิบัติงาน ซึ่งการใช้ในลักษณะนี้อาจจะส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานในอนาคต มีการดำเนินงาน คือ ใช้ปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ แผนหรือกิจกรรมโครงการ และใช้ในการดำเนินงานพัฒนาปรับปรุง สอดคล้องกับแนวคิดของ ปรีชา รอดมณี (2550 : 30-31) สรุปไว้ว่า รูปแบบการใช้ผลการประเมินภายนอก หมายถึง การนำสารสนเทศจากการประเมินภายนอกไปใช้เพื่อการบริหาร การตัดสินใจ การพัฒนา และการปรับปรุงงาน ซึ่งนำมาใช้ให้มีความสัมพันธ์กัน คือในระยะแรกเป็นการใช้ในเชิงแนวคิดทำให้เกิดความกระฉ่าง ความเข้าใจ การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน หลังจากนั้นนำมาใช้ในเชิงตรวจสอบ

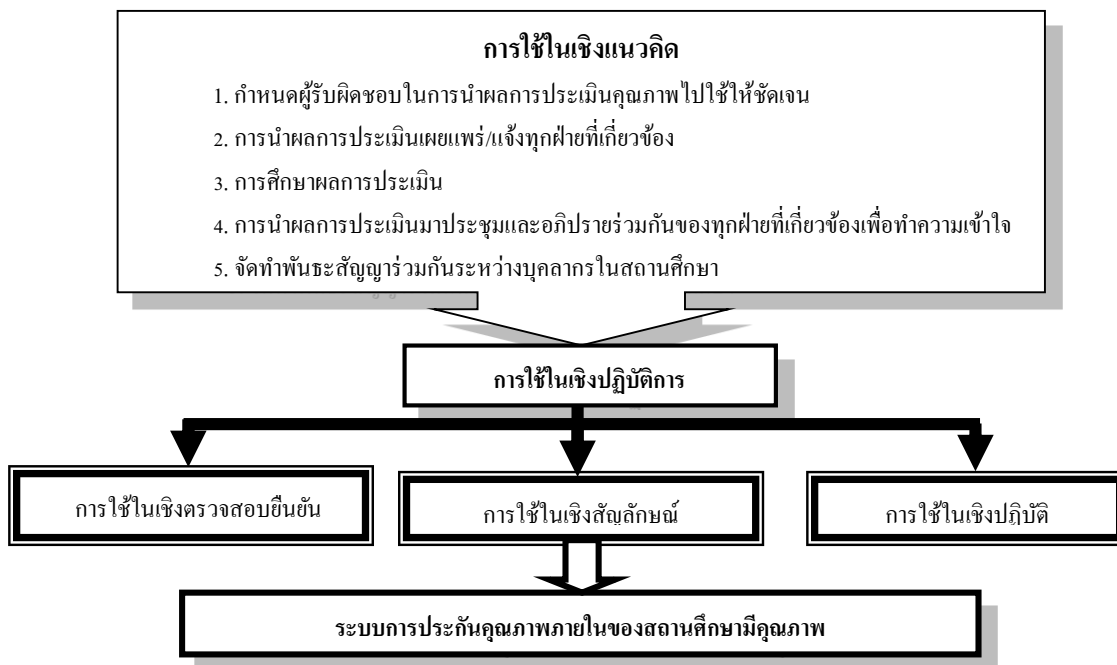
ยืนยัน ใช้ในเชิงสัญลักษณ์และใช้ในเชิงปฏิบัติ ดังนี้ (1) การใช้ในเชิงแนวคิด (Conceptual use) เป็นการใช้โดยการนำผลมาสอดคล้องกับแนวคิดของผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบเป็นการรับรู้ข้อมูลในการปฏิบัติงาน ทำให้เข้าใจสิ่งที่ประเมินและสามารถนำไปใช้ตัดสินใจเชิงสภาพนโยบายที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีข้อมูลในเชิงแนวคิดสะสมมากๆ ขึ้นอาจนำไปสู่การใช้ในเชิงปฏิบัติได้ (2) การใช้ในเชิงตรวจสอบยืนยัน (Legitimate use) เป็นการใช้ผลการประเมิน เพื่อเป็นเหตุสนับสนุนหรือยืนยันผลการตัดสินใจที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ผลการประเมินที่ได้สามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจของผู้บริหาร หรือผู้ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง (3) การใช้ในเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic use) เป็นการใช้ผลการประเมินเป็นเครื่องช่วยติดตาม กำกับหรือควบคุมการประเมินเพื่อแสดงว่าการดำเนินการประเมินนั้นเป็นไปตามแนวทางและมีระเบียบขั้นตอนที่เหมาะสม ซึ่งการใช้ในลักษณะนี้ไม่ได้สนใจนำผลการประเมินไปใช้ปฏิบัติโดยตรง แต่เป็นการใช้ในการควบคุมคุณภาพของการประเมิน จึงอาจไม่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงาน เช่น การใช้สารสนเทศของการประเมิน โดยผู้ตรวจสอบ หรือคณะกรรมการกำกับประเมิน และ (4) การใช้ในเชิงปฏิบัติ (Instrumental use) เป็นการใช้ผลการประเมินในการแก้ปัญหาโดยตรงและมีหลักฐานสำหรับการอ้างอิง เช่น เป็นเครื่องมือในการช่วยตัดสินใจออกแบบการปฏิบัติงาน การใช้ในลักษณะนี้อาจจะส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนารูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดของรูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ได้ว่า “มี 2 ระดับ ที่มีความสัมพันธ์กัน คือ การใช้ในระยะแรกเป็นการใช้ในเชิงความคิด ทำให้เกิดความกระจำง ความเข้าใจ มีการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน การใช้ในระยะต่อมาเป็นการใช้ในเชิงปฏิบัติการ ซึ่งนำไปใช้ได้ 3 ลักษณะ คือ

- 1) การใช้ในเชิงตรวจสอบยืนยัน เป็นการนำผลการประเมินเพื่อเป็นเหตุผลสนับสนุนหรือยืนยันผลการตัดสินใจที่กำหนดไว้ล่วงหน้าของผู้บริหาร/ผู้วางนโยบาย/ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ส่วนการบริหารโดยทั่วไปจะใช้ในการตรวจสอบ

ผลงานในรอบปีที่ผ่านมาว่ามีโครงการใดบ้าง ควรให้การสนับสนุนต่อไป โครงการใดควรยกเลิก 2) การใช้ในเชิงสัญลักษณ์หรือการใช้ในเชิงชวนเชื่อ เป็นการนำผลการประเมินเป็นเครื่องช่วยติดตาม กำกับ ควบคุมการประเมิน เพื่อแสดงว่าการดำเนินการประเมินนั้นเป็นไปตามแนวทางและมีระเบียบขั้นตอนที่เหมาะสม และยังเป็นหลักฐานสนับสนุนหรือเสริมนโยบายการบริหารงานของหน่วยงาน เพื่อโน้มน้าวชวนเชื่อให้ผู้อื่นเกิดความเชื่อถือและคล้อยตามให้การสนับสนุนความคิดของตน 3) การใช้ในเชิงปฏิบัติเป็นการนำผลการประเมินเป็นเครื่องช่วยในการลงมือปฏิบัติ หรือแก้ปัญหาโดยตรงและมีหลักฐานสำหรับการอ้างอิง ซึ่งจะส่งผลให้ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามีคุณภาพ” แสดงได้ดังภาพประกอบ

แผนภาพ กรอบแนวคิดของรูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ.พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- ปรีชา รอดมณี (2550). การนำผลการประเมินภายนอกไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนของเครือข่าย โรงเรียนที่ 40 สำนักเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- วารสารณ บุญเยี่ยม. 2546. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ผลการประเมินภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2545). ทฤษฎีการประเมิน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2556) . “การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงสำรวจทางรัฐประศาสนศาสตร์” วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 3 (2) : กรกฎาคม-ธันวาคม 2556. หน้า 169-185
- สัญญา เคนาภูมิ. (2557ก) . “ปรัชญาการวิจัย : ปริมาณ : คุณภาพ” วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์, 3 (2) : ก.ค.-ธ.ค. 2557 หน้า 49-51
- สัญญา เคนาภูมิ. (2557ข) . “การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยการคิดเชิง เหตุผล” ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, 16 (1) ; มกราคม-มิถุนายน 2557 หน้า 1-19
- สัญญา เคนาภูมิ. (2557ค) . “การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยวิธีการ จัดการความรู้” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 5 (2) ; กรกฎาคม – ธันวาคม 2557 หน้า 13-32
- สัญญา เคนาภูมิ. (2557ง) . “การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปริมาณทางรัฐประศาสนศาสตร์จาก การทบทวนวรรณกรรม” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี, 3 (1) ; มกราคม-มิถุนายน 2557.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2558) . “การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยด้วยทฤษฎีจากฐานราก” วารสารวิจัยและ พัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10 (3) : กันยายน-ธันวาคม 2558
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2553). คู่มือการ ประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับ สถานศึกษา พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)